

Ольга Смольницька

БІЛОРУСЬКІ ПОЕТИ XX СТ. У ПЕРЕКЛАДАХ УКРАЇНСЬКИХ НЕОКЛАСИКІВ

У статті простежується тяглість перекладацьких стратегій українського неокласицизму в річищі білоруської поезії. Для прикладів узято вибрані вірші Максима Богдановича і Якуба Коласа. Здійснено перекладознавчий, компаративний, архетипний, міфологічний аналіз. Підкреслено примноження традицій неокласицизму в покоління кінця XX – початку XXI ст.

Ключові слова: поезія, переклад, білорусистика, неокласицизм, архетип.

Українські культурні зв'язки з традиціями інших слов'янських народів часто поставали у полі зору досліджень – від романтизму (в Україні це ідеї Кирило-Мефодіївського братства) до XXI ст. Зокрема, український неокласицизм розвивав білорусистику через подібність розвитку історії та культури обох сусідніх народів, і велику роль у цьому відіграв Максим Рильський (1895–1964), чий переклади білоруських поетів припали на 30 – 50-ті рр. Розвиток перекладів і перекладознавства українськими класиками у річищі білорусистики розглядався в аспекті європеїзації вітчизняної літератури [14]; саме творче явище у філософському контексті простежено: [16]. Сучасний український неокласицизм зацікавлений у перекладі як білоруських класиків (Максима Богдановича – Ігор Качуровський, Олена О'Лір, Ольга Смольницька), так і новітніх поетів, від інтимної до патріотичної й навіть іронічної, експериментаторської авангардистської лірики (численні переклади М. Стріхи: Янка Сіпаков, Уладзімір Арлов, Славомір Адамович, Андрей Хаданович [17, с. 616-638], переклади Б. Матіяш, О. Смольницькою поезії М. Мартисевич). Таким чином, неокласицизму повертається його право на іронію (як у «Неокласичному марші» або пізнішій ліриці М. Рильського чи віршах І. Качуровського та ін.), і це – предмет окремого дослідження.

Пропонована стаття присвячена аналізу перекладів українською з М. Богдановича, Якуба Коласа та ін. білоруських класиків. Мета – простежити тяглість неокласичної традиції від перших десятиріч XX ст. до сучасності в аспекті перекладу. Матеріалом аналізу слугують оригінали вибраних білоруських поетів і українські переклади (М. Рильського, І. Качуровського (1918–2013), Михайла Драй-Хмари (додаток 1), Олени О'Лір (додаток 2), М. Стріхи та власні). Усі перелічені перекладачі належать до неокласичної традиції.

Великий обсяг корпусу текстів не дозволяє висвітлити в одній статті всі аспекти перекладу (особливо якщо врахувати, що перекладознавство як наука постійно еволюціонує), тому вибір обмежений: аналізується суто лірика, хоча М. Рильський перекладав і соціальну поезію (Франциск Богушевич, «Удова», «Горе»), і сатиричну – байкаря Кіндрата Крапиви (Атраховича, байка «Піп і папуга»), – і громадянську, на злобу дня (останній вибір було зумовлено ідеологічними причинами), тому у цьому дослідженні не розглядається творчість Янки Купали та ін.

М. Рильському належать переклади щонайменше 13 білоруських поетів, від будителя національного відродження XIX ст. Ф. Богушевича до радянських. Будучи сам надзвичайним поетом, а також керуючись науковим підходом, увагою до тексту, перекладач надзвичайно ретельно зберігав не лише літеру, але й дух оригіналів. Відомо, що, незважаючи на близькість споріднених мов (у даному разі української та білоруської), саме тут виникають найбільші труднощі при перекладі – і проблема не лише у міжмовній омонимії. Чи можна відтворити автентичну картину, змальовану в поезії? Що означають архетипи і символи, застосовані автором, і яким чином їх переносити на інший ґрунт?

На ці питання відповідають переклади М. Рильського. Зокрема, це вибір ним віршів Якуба Коласа (автонім Костянтин Міцкевич, 1882-1956; цього автора поет добре знав особисто, і родини дружили) на філософську тему, причому, на перший погляд, ці твори могли здатися песимістичними. Але їх можна назвати рефлексіями. Чи медитативна це

лірика? Вона особлива: роздуми начебто вибухають після досягнення кульмінації. Несподівано спостерігаються паралелі у віршах М. Рильського і Коласа, створених незалежно один від одного (це інтуїтивне суголосся митців). У М. Рильського – відомий вірш «Шлях» (1910), покладений на музику. У Коласа (переклад М. Рильського) – «На роздоріжжі» (оригінал – «На ростанях», 17 червня 1945, збірка «Мой дом», 1946). Шлях – архетиповий мотив різних культур (одне зі значень – випробування), відомий від міфології до сучасної літератури, роздоріжжя – так само (І. Франко, пролог до поеми «Мойсей»). В обох поетів – шлях внутрішнього розвитку.

Звичайно, вірш Коласа присвячений утраті близької людини, але він метафоричний і насичений християнськими символами, що М. Рильський відтворив блискучо, як і, власне, лексеми (але його переклад не копія, а майстерна авторська версія). Хрест («крыж» [2]) означає не лише надмогильний знак, а й випробування живого (і ліричний герой боїться, що не витримає цього тягара від Господа, не зможе жити з відчуттям самотності). Соловей – це і конкретна пташка реального пейзажу, і символ невмирущої поезії: страждання перетворюється на творчість, тобто цей вірш – приклад сублімації. В оригіналі соловей співає саме гімн («А ў кусціку, расой абмытым, / Свой гімн табе спеў салавей» [2]) – натомість у перекладі М. Рильського для згорьованого героя важливе вже те, що пташка співає саме про вмерлу дорогу людину: «А в чагарі, росой вмитім, / Про тебе соловей співа» [12, с. 185]. Афористично відтворено рядки «Де мову ту знайти єдину...» (в оригіналі: «І дзе знайсці мне тыя словы, / Каб выказаць жальбу маю!» [2]) – це й прагнення не тільки письменника, а й перекладача (М. Рильського) гранично донести до реципієнта всі відтінки. Це муки не тільки самого автора, а й перекладача. Отже, тут можна казати про діалог обох поетів.

Із цим віршем пов'язаний твір «Іди!» («Ідзі!», 15 листопада 1937, з тої збірки), де теж з'являється архетиповий символ шляху, але більш викристалізований. У Коласовому тексті йдеться про стражденного мандрівника (можливо, поета чи пророка), але це може бути і білоруський народ («І сам ти, закутий в ланцюги, / Пив сік чорних дум» [12, с. 186]). Підсумок шляху героя: «Прайшоў ты вялікі разлог – / Прысядзь, адпачынь: / Наперадзе многа дарог / І шмат далячынь» [1]). Далечінь, збережена у перекладі М. Рильським, нагадує назву ранньої збірки українського поета – «Синя далечінь» – і, відповідно, образ із цієї книги. Коли ніч поступається ранку, «Другая дарога лягла, / Як золак, як шоўк» [1]. Українською «золак» – «світання», є й багато інших синонімів, у М. Рильського – синонімічно (у даному контексті) близьке «сонце» [12, с. 186]. «Зірні на яе – шырыня! / Бясконцы блакіт... / Сядлай-жа ў дарогу каня. / Дзе меч твой і шчыт?» [1]. Ці слова суголосні кредо М. Рильського (ранній вірш «Трістан коня сідлає...», де фігурує блакить – неоромантичний порив *ins Blaue*, постать лицаря, який скаче у бій задля бою). У перекладі – конгеніально: «Поглянь-но, яка широчінь! / У сяєві світ! / В дорогу ж! Осідланий кін? / Де меч твій і щит?» [12, с. 186]. (У перспективі цікаво порівняти тему шляху – але як символу еміграції – у білоруського поета-парнасиста Алєся Солов'я (1922-1978 [9]) – перекладений І. Качуровським вірш «Став я всюди гостем випадковим...»).

Інший поет – Максим Богданович (1891 – 1917), якого поетично і біографічно можна порівняти з його майже сучасником Богданом-Ігорем Антоничем (1909-1937): рання смерть від хвороби, висока освіта і надзвичайно плідна творча спадщина європейського рівня. Також тут спільне й питання власної ідентифікації: Антонич у стилі орієнтувався на наддніпрянський варіант української мови, хоча сам був лемківського походження, а жив у Львові; М. Богданович вивчив рідну мову, не живучи у Білорусі, та мав непорозуміння у власній родині через свою «беларусіку». Багато перекладів його віршів належать Михайлу Драй-Хмарі [14, с. 303-308]. Творчість і Антонича, і Богдановича важко ототожнити з якимсь одним напрямом: символізм? неоромантизм (більше – у білоруського класика)? інше? – через складну систему обох поетів та їхню оригінальність. (Л. Сірик зараховує М. Богдановича до неокласиків [14, с. 303]). Поезія М. Богдановича успішно досліджується у білоруській

гуманітаристиці, робиться акцент на європейському контексті ([1], [5]); у статті пропонується додатковий погляд на тексти поета.

До уваги взято переклади І. Качуровського – не лише через приналежність цього поета до неокласиків і високий рівень його текстів, але й з історико-біографічних причин: батько перекладача був наполовину білорусом, сам І. Качуровський неодноразово торкався білоруських вірувань (у тому числі народного християнства), зокрема у своїй докторській дисертації «Давні слов'янські вірування та їх зв'язок з індо-іранськими релігіями», захищеній у Мюнхені (Український Вільний університет). Безпосереднє знайомство Ігоря Качуровського з білоруською мовою і культурою, а також європейська освіта, а потім – величезна самоосвіта, його свідомо українізація, а також безпосереднє спілкування в австрійських таборах Ді-Пі (після Другої світової війни) зі згаданим А. Солов'єм, створили плідне підґрунтя для відтворення важливих нюансів оригіналів М. Богдановича та інших поетів.

Так, цікавий у міфологічному аспекті вірш зі збірки «Вянок» «Змяины цар» (сучасною білоруською «Зміяны цар»), ґрунтований на народних повір'ях. Цій тематиці – романтично-казковій та демонологічній – присвячений цикл «У зачарованым царстві». В оригіналі аналізований вірш звучить так: «Ў цёмным небе – харагоды / Сіняватых зорак, / Ў цёмным небе свеціць месяц / Залатым сярпом... / Мы ўжо выйшлі з цесных, душных / Падзямельных норак, / На зімовы цёплы вырай / Цягнемся-паўзём. // Ў полі, ў лесе нам усюды / Праляглі дарожкі! / Ўстужкай рушымся між пушчы, / На сам перад – я. / Зіхацяць маеі кароны / Залатыя рожкі, / Цёмным блескам адлівае / Ўся луска мая. / Нам не трэба ні ад чога / Ноччу абароны: / А спаткаем чалавека, – / Порт расьцэле ён; / Залаты ражок яму / Я ўраню з кароны, / І на белай палатніне / Дальш мы папаўзём» [2, с. 13].

У перекладі І. Качуровського – «Зміїний цар». Вірш відтворено дуже близько до оригіналу, враховано символи, а також знайдено рідковживані, але повноправні українські відповідники білоруським лексемам: «В темнім небі – корогодом зорі синьоокі, / В темнім небі світить місяць золотим серпом. / Ми лишили підземелля душіні і глибокі, / На зимовий теплий вирій тягнемось повзком. // В полі, в лісі – нам усюди пролягла доріжка, / Рушим стрічкою по хаці, а найперший – я. / Золота моя корона, мерехтливі ріжки, / Темним блиском відливає вся луска моя. // Нам не треба ні від кого в пільмі оборони, / Стріне знахор – шлях застеле білим полотном. / Золотий йому ріжечок надломлю з корони, / І по білій полотнині – все вперед, повзком...» [8, с. 51]. Перекладач замінив множину «харагоды» на однину «корогод»; останнє слово означає не лише «танок», «хоровод», але й «ряд», «порядок». Узагальнений образ людини («чалавек») замінено на «знахаря», тобто причетного до сакральної мудрості, творчу постать. Також переклад підкреслює прямування змії уперед – наголошенням на кількох словах («все вперед»).

Цей вірш цікавий тим, що оповідь ведеться від особи самого зміїного царя, і у тексті підкреслюється влада цього персонажа. Вуж у білоруській міфології (так само – в українській, литовській, лужицькій, пруській, німецькій та ін.) – священна істота, яку тримали у хаті. Він заслуговує на окреме дослідження, тому варто поки що зазначити лише те, що Цар-Вуж іноді живе у воді й тому пов'язаний з підземним світом – отже, уособлює підземні води; також він – персонаж царства мертвих [10, с. 345]. Це ключ до таємниці, джерела. На Здвиження Хреста Господнього (Воздвиження, за новим стилем – 27 вересня) у слов'ян заборонялося ходити до лісу, бо це було зміїним святом, гадюки готувалися ховатися на зиму у гадючий вирій. Але сміливці все одно йшли до лісу, бо саме того дня можна було забрати магичні ріжки зміїного царя [18, с. 183]. Відомі бувальщини про людину, яка провалювалася під землю, де бачила зміїного царя – величезного змія, навколо якого збиралися змії. Вірили, що у змії є своя цариця та свій цар – із ріжками у формі корони (в українській міфології такий цар у вінці, або з коштовним каменем на голові [6, с. 192] – подібні вірування були про ропуху, ніби вона має у голові самоцвіт); старша лісова або підземна змія – величезна, біла, у короні [18, с. 259-260] – аналогічний цілющий персонаж є у казці братів Грімм «Біла змія»; знаючи відповідні слова та обряди, можна було, постеливши

полотно або хустину, заволодіти цим вінцем і просити у змія все, що завгодно. Також вірили: якщо зловити, зварити і з'їсти змію з ріжками на голові, можна отримати її мудрість [18, с. 260]. У М. Богдановича зміїний цар нестандартний тим, що смертний не забирає у нього силою корону – натомість міфологічний мудрець і володар сам ділиться вінцем, причому не віддає його підкорено, а милостиво як божество відломлює (в оригіналі – зронює) ріжок як частку своїх сакральних сил (золото означає і творчу енергію). Тобто зміїний цар не стає рабом людини – і у цьому закорінена ідея вірша: незламність білоруського народу, його інтровертність і прагнення зберегти власну ідентичність. Контакт зі зміїним царем можна розуміти як зв'язок із несвідомим. А відтак фольклор і міфологія стають джерелом поезії. (Увага до фольклору наявна і у перекладах М. Рильського, який читав буквально все, навіть технічні словники, для комплексного уявлення про іншу культуру: наприклад, в одному з листів він дякував перекладачу Г. Петникову за подаровану збірку білоруських казок [11, с. 473]). Ідея цього динамічного вірша про зміїного царя – постійний рух, змія прямує вперед, її задача – не зупинятися. Те ж саме можна сказати про призначення митця.

Вірування про золотий вінець зміїного царя є і у германській міфології, відбитий у казках братів Грімм – зокрема, це казки про джерелянку: у першій названа тварина приносить дитині скарби за те, що малюк ділиться з нею молоком, а у другій сирота, яка пряла, побачила джерелянку і розстелила синю хустину, на яку джерелянка поклала вінець із тонкого золотого прядива [15, с. 435-436]. Цікаво те, що в обох казках джерелянка з'являється не у селі чи у лісі, а виповзає з міського муру. Також змію чи вужа тут заступає безхвосте земноводне, схоже на жабу, проте аналогія зумовлена і спільними рисами: ці істоти холонокровні, живуть і у воді, і на землі, у міфології як змія, так і жаба чи ропуха пов'язані з підземним світом.

З підземним світом пов'язано символіку й інших віршів М. Богдановича. Зокрема, це «Сонет» («Соннэт» 1912 р., за сучасними нормами білоруської мови «Санет») М. Богдановича. В оригіналі: *«На цёмнай гладзі сонных луж балота, / За сьнег нябёснай вышыні бялей, / Закрасавалі чаіацкі лілей / Між пачарнеўшых каранёў чарота. // Ўкруг плесьня, бруд, – разводзіць гніль сьпякота, / А краскі ўсё ж ня робяцца гразьней, / Хоць там плыве парою сьлізкі зьмей / І ржаўчына ляжыць, як пазалота. // Цяпер давольна топкае багно: / Гніль сотні год зьбіраючы, яно / Смуроднай жыжскаю узгадавала // Цьвятоў расістых чыстую красу. / Маліся ж, каб з літоўнасьці стрымала / Тут сьмерць сваю нязвонкую касу»* [2, с. 93].

Римування у цьому сонеті: abba–abba–ccd–ede. У перекладі І. Качуровського воно відтворено, і українською текст звучить так: *«На темній твані мочарів зогнилих, / Біліш гірського снігу з-понад хмар, / Розкрились чисті квіти ненюфар / Між очерету стебел почорнілих. // Цвілу гнилизну плодить літній вар, / Та їй не забруднити квітів білих; / Не знищить дотик гадів слизькотілих, / Де позолоть іржі, цей білий чар. // Тепер, мабуть, вдоволене багно: / Сторіччями збирало гниль воно, / Щоб годувати соками гідкими // Пречистий цвіт у крапельках роси. / Молися ж бо, щоб смерть, йдучи над ними, / Їх не зітнула помахом коси»* [8, с. 52].

На нашу думку, тут вдало знайдено риму (строгу, обов'язкову для сонета як традиційної форми): пожертвувавши загальним визначенням «лілей», перекладач знайшов _новолатинський відповідник «ненюфар» (узявши фемінітив – «ненюфара», за аналогом до «асфоделя», «левкоя» та ін., за Академічним правописом 1928 р.) – водяне латаття. Це символ вічного життя. Також ненюфар асоціюється з духами – русалками, вампірами та ін. (яким не суджено смерті), але у даному разі демонологічне трактування явно недоречне, хоча латаття у міфології ототожнюється з німфою або є атрибутом романтичного образу русалки. Лілея – символ чистоти (у тому числі християнської; у католицизмі це атрибут Мадонни), вічної молодості та краси. Асоціація виникає завдяки білому кольору цієї квітки (хоча ненюфар буває і жовтим). Сам мотив проростання лілей (християнський символ, у католицизмі атрибут Діви Марії та святих; на Благовіщення з лілеєю до Марії явився архангел Гавриїл) або лотосів з болота, бруду (імпліцитне протиставлення білого і чорного)

не новий, але символ болота у М. Богдановича і в інтерпретації неокласика та боротьба квіток як символу поета оброблені оригінально. До того ж, лілея – це й меч Мадонни, і проростання квітки крізь бруд означає перемогу чистоти і поезії. Болото, мочар можуть означати і рутину, і хворобу (туберкульоз у білоруського автора), гнилизну, міазми (від спеки), і відчуття ранньої поетової смерті, але водночас це, якщо скористатися методом К. Г. Юнга, образ несвідомого. З несвідомого виринають архетипи, які стимулюють творче натхнення, складаючись після сублімації у твір – текст. Таким чином, болото і поглинає, і (за правильного поводження митця з власною психікою) штовхає деміурга вперед. І у першотворі, і у перекладі це відчутно. Лілеї – вразлива чистота, але й принциповість: квітки долають чорноту.

Блискуче відтворення складної канонічної форми помітно в Олені О'Лір: перекладачка обрала рондель на цвинтарну тематику, де майстерно зберегла рими (зіставлення з оригіналом – додаток 2).

Таким чином, здійснене дослідження виявило спільність підходів у різних поколінь українських неокласиків, чиї здобутки сьогодні примножуються: орієнтир на вишукану поезію, вибір творів, які найближчі натурі перекладача або здатні езоповою мовою висловити його думки; увага до історико-культурного контексту, віртуозне володіння канонічними формами (сонет – у М. Рильського, І. Качуровського, рондель – в Олені О'Лір), збереження точних рим, поєднання власне поетичного (інтуїтивного) і академічного (наукового) підходів до інтерпретації тексту. Загальна тенденція таких перекладів – орієнтир на Європу, повернення українській культурі європейської традиції, культуртрегерство – і у діяльності українських неокласиків, і у вибраних ними для перекладу творів поетів, які самі були культуртрегерами. Компаративний аналіз дозволяє стверджувати про пов'язаність парнаризму і неокласицизму в українській і білоруській літературах: обидві мали подібні джерела для розвитку нової традиції, хоча про безпосередні впливи не йдеться. Оскільки контекстуальний та міфологічний аналіз явищ виявився плідним, гадаємо, є підстави і далі продовжувати дослідження поставленої проблеми в розпочатому напрямі. Переклади українською білоруської літератури здійснюватимуться надалі, і триватиме взаємозбагачення культур. Планується розширити компаративний аналіз поезії М. Богдановича, а також докладніше дослідити переклади з білоруської М. Драй-Хмари, М. Стріхи і Олені О'Лір.

Додаток 1. М. Богданович, «Слуцькія ткачыі», збірка «Вянок» (1913) – оригінал і переклади з білоруської: Михайло Драй-Хмара і Ольга Смольницька.

Максім Багдановіч (1891–1917) Слуцькія ткачыі	Переклад Михайла Драй-Хмари (1929) Слуцькі ткалі	Переклад Ольги Смольницької (2015) Слуцькі ткалі
Ад родных ніў, ад роднай хаты У панскі двор дзеля красы Яны, бяздольныя, узяты Ткаць залатыя паясы. І цягам доўгія часіны, Дзявочыя забыўшы сны, Свае шырокія тканіны На лад персідскі ткуць яны. А за сьцяной сьмяецца поле, Зіе неба з-за вакна – І думкі мкнуцца мімаволі Туды, дзе расьціла вясна, Дзе блішча збожжя ў яснай далі, Сінеюць міла васількі, Халодным срэбрам ззяюць	Вже їм не жить у рідній хаті, де чути діток голоси: вони у панський двір узяті ткать золотаві пояси. Минають, мов роки, години. Щасливі призабувши сні, на перський лад свої тканини широкополі тчуть вони. За муром шелестять тополі, у поле видно шлях з вікна, – і думи линуть мимоволі туди, де розцвіла весна. Там радістю краса налита: виблискують сріблом	Від рідних нив і роду хати У панський двір задля краси Ці безталанниці узяті Ткать золочені пояси. І довгі тягнуться години, Дівочі позабуті сні, Свої мережані тканини На перський роблять лад вони. За муром ген сміється поле, Ясніють обрії з вікна – І думи линуть мимоволі Туди, де розцвіла весна, Де ближче зерня в далечині,

<p>хвалі Між гор ліючайся ракі. Цямнее край зубчаты бора... І тчэ, забыўшыся, рука Заміж персідскага узора Цьвяток радзімы васілька [2, с. 45].</p>	<p>струмки, і по зелених хвилях жита волошок миготять зірки. І пісня бору там сувора... Та що це виткала рука? Замість перського узора волошка виросла струнка [7, с. 301].</p>	<p>Волошок мила синява, Холодне срібло – сяйво в піні, Ріка у горах проплива. Темніє край зубчастий бору... І тче, забувшись, рука На зміну перському узору Лазур волошки-кревняка [3, с. 4].</p>
---	--	--

Додаток 2. М. Богданович, оригінал ронделя «На могілках» і переклад Олени О'Лір.
Максім Багдановіч (1891–1917) **Максим Богданович (1891-1917)**

НА МОГІЛКАХ

(Рандэль)

Амур і сумны і прыгожы
 Стаіць з павязкай на вачах
 Для склепу. Часам лёгкі пах
 Сюды даносіцца ад рожы.
 Паўсюль крыжы, вянкi... Чаго жа
 Тут, дзе магілы, сьцень і прах,
 Амур і сумны і прыгожы
 Стаіць з павязкай на вачах?

*І ціха думаў я: быць можа,
Любоў, палёгшы у трунах,
Перамагла і сьмерці жах!
Спачніце ж! Вечна на старожы
Амур і сумны і прыгожы.*

НА КЛАДОВИЩІ

(Рондель)

Амур прекрасний у печалі
Вкляк із серпанком на очах
При вході в склеп. Троянди пах
Тут віє, легший від вуалі.
Навкіл хрести, вінки зів'ялі...
Чому ж отут, де тлін і прах,
Амур прекрасний у печалі
Вкляк із серпанком на очах?

Невже – впевнявся я дедалі –
Любов, похована в гробах,
Перемогла і смерті жах?
Спіть! Вічно страж на н'єдесталі –
Амур прекрасний у печалі. [4, с. 1].
(З білоруської переклала Олена О'Лір)

ЛИТЕРАТУРА

1. Адамовіч Г. Я. Параўнальнае літаратуразнаўства і Максім Багдановіч / Г. Я. Адамовіч // Роднае слова. 2015. № 5. С. 3-7.
2. Богдановіч М. Вянок: кніжка выбраных вершаў / Максім Богдановіч. – Вільня, Друкарня Марціна Куты, 1913. 128 с.
3. Богданович (Багдановіч) М. Вибрані вірші / Максим Богданович / З білоруської переклала Ольга Смольницька. Автор. комп. набір. К., 2015. 4 с. (З неопублікованого архіву О. Смольницької).
4. Богданович (Багдановіч) М. На могілках (Рандэль) – На кладовищі (Рондель) / Максим Богданович – Максім Багдановіч (1891-1917) / З білоруської переклала Олена О'Лір. Автор. комп. набір. К., 2015. 1 с. (З неопублікованого архіву Олени О'Лір).
5. Брусевіч А. А. Максім Багдановіч як інтэрпрэтатар культуры / А. А. Брусевіч // Гродненские Епархиальные ведомости. 2017. № 1. С. 10-11.
6. Войтович В. Українська міфологія / Валерій Войтович. Вид. 4-те. К. : Либідь, 2015. 664 с.: іл.
7. Драй-Хмара М. Вибране / Михайло Драй-Хмара / Упоряд. Д. Паламарчука, Г. Кочура; Передм. І. Дзюби. К.: Дніпро, 1989. 542 с.
8. Качуровський І. Круг понадземний: Світова поезія від VI по XX століття: Переклади / Ігор Качуровський / Пер., післям. І. Качуровського. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 527 с.
9. Лист Олени О'Лір до Ольги Смольницької від 16 серпня 2017 р. (З неопублікованого архіву О. Смольницької).
10. Ненадавец А. М. Нарысы беларускай мифалогіі / А. М. Ненадавец. Мінск: Беларуская навука, 2013. 535 с.
11. Рильський М. №824. До Г. М. Петникова / Максим Рильський // Рильський М. Зібрання творів: у 20-ти тт. / Максим Рильський. Т. 20. Листи (1957–1964). К.: Наук. думка, 1990. С. 473.
12. Рильський М. Зібрання творів: у 20-ти тт. / Максим Рильський. Т. 6. Поетичні переклади. К.: Наук. думка, 1984. 440 с.

13. Рильський М. Спокійна творчості тривога: Вибрані поезії: Видання перероблене / Максим Рильський / Упоряд. Рильський Максим Георгійович. К.: Дніпро, 2015. 512 с.
14. Сірик Л. Прагнення Європи: Творчість київських неокласиків / Людмила Сірик. Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2013. 380 с.
15. Сказки братьев Гримм / Пер. с нем. Г. Петникова. М.: Гос. Изд. Худ. Лит., 1949. 720 с.
16. Смольницька О. О. Філософсько-методологічні засади літературознавчих досліджень в Київському університеті кінця XIX – початку XX ст.: Монографія / О. О. Смольницька. К., 2013. 208 с.
17. Стріха М. Улюблені переклади : поезії / М. В. Стріха. К.: Український письменник, 2015. 724 с. (Серія «In corpore»).
18. Шапарова Н. С. Краткая энциклопедия славянской мифологии: Около 1000 статей / Шапарова Наталья Сергеевна. М.: ООО «Издательство АСТ»: ООО «Издательство Астрель»: ООО «Русские словари», 2001. 624 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

19. Колас Я. Мой дом/Ідзі! / Якуб Колас [Електронны рэсурс]. URL: https://be.wikisource.org/wiki/%D0%9C%D0%BE%D0%B9_%D0%B4%D0%BE%D0%BC/%D0%86%D0%B4%D0%B7%D1%96!, на беларус. мове (дата звароту: 14.09.2017).
20. Колас Я. Мой дом/На ростанях / Якуб Колас [Електронны рэсурс]. URL: https://be.wikisource.org/wiki/%D0%9C%D0%BE%D0%B9_%D0%B4%D0%BE%D0%BC/%D0%9D%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%8F%D1%85, на беларус. мове. (дата звароту: 14.09.2017).

Olga Smolnytska. The Belorussian poets of the 20th century in the translations of the Ukrainian neoclassics.

The article traces the continuity of the translation strategies of the Ukrainian neoclassicism in the aspect of the Belarusian poetry in the 20th century. For example, the selected poems by Maxim Bahdanovich and Yakub Kolas are taken. The materials are the originals and the Ukrainian translations by Maksym Pylsky, Mykhaylo Dry-Khmara, Ihor Kachurovsky, Olena O'Lir and the author of this paper. The research uses such methods of analysis as: translation, contextual, comparative, archetypal, mythological. The archetypes and symbols are studied for the method by Carl Gustav Yung. The parallels between the lyrics by Maksym Rylsky and his friend Yakub Kolas are made. But these parallels are only intuitive, and the texts have not direct influence. The connection between the Belarussian Parnassianism and neoclassicism is given up. The accent is made on the Belarussian mythology. For example, the symbol of the snake «tsar» (king) as a serpent is traced in the Slavonic, German, Baltic mythologies. The folkloric influence is lighted up. The other symbols are the cross as religious (Christian) and the way (as initiation). Especially, the symbol of lilies which are growing from the bog are researched in the religious and archetypal aspects. The lily is lighted up as a sword of Madonna. This flower and the sorcerer (wizard) mentioned in the poem about serpent are interpreted as creative elements. The verse forms analyzed in the article are sonnet, roundel and rhymed poetry at whole. The increase of the traditions of neoclassicism in the generation of the end of the 20th – the beginning of the 21 centuries was emphasized. The article proves many similar features between the Ukrainian and Belorussian national literature revival.

Key words: poetry, translation, Belorussian studies, neoclassicism, Parnassianism, archetype, mythology, comparative analysis, symbol, way.

УДК: 821.161.2-1

Ірина Тригуб

ОСОБЛИВОСТІ КОНТЕКСТНОГО ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ПОЕТІВ-НЕОКЛАСИКІВ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Актуалізовано проблему контекстного вивчення літератури в школі. Розкрито специфіку контекстного вивчення творчості українських поетів-неокласиків на заняттях літературних курсів за вибором. Аргументовано, що такий підхід до організації навчальної діяльності сприятиме розвитку літературознавчої, загальнокультурної, компаративної компетенцій старшокласників та формуванню компетентного учня-читача.

Ключові слова: шкільна літературна освіта, профільне навчання, українська література, методика навчання, контекстне вивчення, творчість поетів-неокласиків.

В умовах профільного навчання одним із результативних шляхів підвищення якості сучасної шкільної літературної освіти є контекстне вивчення художнього твору. Контекст як система внутрішніх і зовнішніх умов життєдіяльності особистості, має значний вплив як на процес, так і на результати сприйняття, розуміння і осмислення різної інформації, зокрема й навчальної, оскільки обумовлює сенс і значення конкретної ситуації та її компонентів. Загалом контекстне вивчення художнього твору пояснюється необхідністю дотримання принципу науковості шкільного вивчення літератури. У процесі шкільного контекстного навчання відбувається трансформація навчальної діяльності учня з поступовою зміною пізнавальних потреб і мотивів, цілей, вчинків і дій, засобів і результатів.